

Colecție coordonată de
SIMONA REGHINTOVSKI

JUDITH EDWARDS

ȚARA , BUNICII

MIT ȘI REALITATE

Traducere din limba engleză
de **Mihaela Olinescu**

PPT
PSIHOLOGIA
PENTRU
TOȚI

TREI

EDITORI

Silviu Dragomir
Magdalena Mărculescu
Vasile Dem. Zamfirescu

DIRECTOR PRODUCȚIE

Cristian Claudiu Coban

DTP

Cristian Haba

REDACTARE

Vlad Vedeanu

CORECTURĂ

Irina Mușătoiu
Dana Anghelescu

DESIGN ȘI ILUSTRĂȚIE COPERTĂ

Andrei Gamarț

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**EDWARDS, JUDITH**

Țara bunicii : mit și realitate / Judith Edwards ; trad. din lb. engleză de
Mihaela Olinescu. - București : Editura Trei, 2025

Conține bibliografie
ISBN 978-606-40-2562-3

I. Olinescu, Mihaela (trad.)

316

159.9

Titlu original: *Grandmotherland: Exploring the Myths and Realities*

Autor: Judith Edwards

Copyright © 2024 by Judith Edwards

The right of Judith Edwards to be identified as the author of this work has been asserted in accordance with sections 77 and 78 of the Copyright Design and Patents Act 1988.

The original English language work has been published by
Karnac Books Limited, Bicester, Oxfordshire, United Kingdom

Copyright © Editura Trei, 2025
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90;
Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN 978-606-40-2562-3

În amintirea lui Flo, bunica mea dragă

Florence Alice Catchpole

Deși moartă, încă dragă, deși dragă, totuși moartă pentru mine.

Mort este corpul ei, dragă e amintirea-i.

Lui Sam și copiilor lui

Cuprins

<i>Prefață</i>	11
<i>Introducere</i>	15
Cap. 1: Gropi și capcane	35
Cap. 2: Bunici din toată lumea	41
Cap. 3: Fericiți până la adânci bătrâneți?	79
Cap. 4: Găsirea unui loc al tău	129
Cap. 5: Scufița Roșie: o poveste despre bunica	143
Cap. 6: Pădurea adâncă și întunecată: intră în scenă „Bunicuța rea“	161
Cap. 7: Flo și compania	189
Cap. 8: Și ce concluzii putem trage, domnișoară Marple?	225
<i>Mulțumiri</i>	235
<i>Bibliografie</i>	236

Prefață

Sunt multe cărți disponibile acum pe Amazon și în librării despre cum să fii bunic. Cărți cu titluri precum *Ghidul complet de supraviețuire al bunicilor*. Pentru că ne-am pierdut priceperea, pentru că a devenit mai complicat sau pur și simplu deoarece cărțile sunt acum mai ușor de scris și de publicat? Sau oamenii vor să ajungă la sfârșitul poveștii înainte de a trece prin toate evenimentele care au condus la acel final?

Această carte nu este cu siguranță o carte de tipul „cum să”. Te-aș ruga să te uiți pur și simplu la capitolele de aici și să vezi care îți atrage atenția primul, apoi mergi mai departe, răsfoind după cum îți place.

„O carte trebuie să fie toporul care sfărâmă marea înghețată dinlăuntrul nostru”, a sugerat Franz Kafka, scriitor și filosof de la începutul secolului XX (1883-1924, într-o scrisoare adresată lui Oskar Pollak, datată 27 ianuarie 1904). Ar trebui să citim, a spus el, pentru mai mult decât simpla distracție, ar trebui să avem în vedere lectura fiindcă lumea înseamnă mai mult decât lucrurile care se întâmplă în ea. E prea

multă cristalizare în noi — produse ale vieții cotidiene și mecanisme de apărare pe care le folosim pentru a întoarce spatele vieții — care poate fi sfârșită doar cu toporul lecturii intime și profunde. Așa că sper că această carte va distruge câteva prejudecăți și va oferi o perspectivă mai nuanțată a „felului în care sunt lucrurile“, astfel încât să putem primi ceea ce Kafka a numit „o lovitură în cap“. Avem nevoie, a spus el, de cărți care „ne afectează ca un dezastru“, ceea ce duce în cele din urmă la libertate.

Folosindu-mă de cei treizeci și cinci de ani ai mei în care am lucrat cu familii din culturi diferite, te voi conduce într-o călătorie prin Țara bunicii, explorând „normele“ acceptate. Voi analiza motivul pentru care numirea emoțiilor poate ajuta să le împiedici să te secătuiască. S-ar putea să fie mai bine să ai speranțe „mici“ în locul „marilor speranțe“. Merită să observăm cât de mult locul în care se întâmplă să ne naștem ne poate duce la opinii foarte diferite despre bunici decât cele existente în alte părți.

Sper să ofer câteva idei despre ce se poate afla dincolo de aceste opinii existente în lumea occidentală. Care este „norma“? Cine hotărăște ce nume va fi ales pentru bunică? Buni sau Buna sau Bunica, Mamaie sau Nana? Una dintre poveștile din carte este despre o bunică a cărei dorință a fost să i se spună „Persefona“ — deși mai târziu le-a dat voie nepoților să-i zică altfel. Iar una dintre pacientele mele era numită B de nepoții ei. E o modalitate de a evita îmbătrânirea? Mai degrabă decât să o considerăm o regulă, cred că trebuie cercetat fiecare nume, de fiecare dată, cu fiecare persoană și fiecare familie. Poate că preconcepțiile predomină, dar ce

este dincolo de aceste „preconcepții”? Poate acesta este cuvântul-cheie: avem preconcepții imposibil de schimbat? Le putem revizui sau rămân blocate ca păreri permanente și imposibil de schimbat? Așa cum a afirmat Rumi, misticul și poetul persan din secolul al XIII-lea, opinia convențională este ruina sufletului. Când devine istoria mit și când mitul redevine istorie?

Sper că cititorii vor găsi ceva ce nici eu nu am știut înainte de a scrie cartea, dar mă pot aștepta la acest lucru numai din partea acelor cititori care poate se așteaptă să citească ceva ce *ei* nu știau înainte. Idei noi pot apărea în noi toți. A fost o bucurie și un privilegiu să scriu această carte: sper că și cititorii mei vor simți satisfacție. Vei fi același care erai înainte? Cartea nu are ca scop să fie „autoritatea supremă” pe tema buniciilor, și mai ales a bunicii, indiferent că e numită Buni sau Buna, Bunica, Mamaie sau Nana. Există, desigur, implicații categoriale care îmi depășesc atribuțiile. Mă limitez la câteva dintre cele mai importante și vizibile aspecte, ca și cum aș lucra cu foarfeca și kilometri de peliculă. Gândurile mele sunt editate, ca ale tuturor. Alătură-te conversației, urmează calea și vezi unde te duce.

Interviurile au avut loc în perioada Covid, așa că toate s-au desfășurat online. Au participat oameni din mediul meu personal și din cel profesional; interviurile au fost alese din aproximativ douăsprezece răspunsuri.

Așa cum am subliniat, aceasta nu este o carte de tipul „cum să” — experiența mea clinică mi-a demonstrat că nu trebuie să ne grăbim și că trebuie să tratăm fiecare „caz” în mod individual. Nu există soluții standard, de fapt acestea ar trebui evitate, căci am putea

rata nuanțele subtile ale felului cum fiecare individ se prezintă lumii. Sper să evit omnisciența, psihanalitică sau de alt tip, și las fiecare cititor să aibă propriile gânduri care se pot schimba sau nu în funcție de ceea ce citește. Așa se face cea mai bună muncă și se trăiesc cele mai bune vieți.

Introducere

În care începem călătoria și vedem unde ne duce

Buni face o călătorie, lăsând balansoarul gol fără să se dezechilibreze

În regulă, urcăm în mașină, ne punem centurile de siguranță, învârtim cheia de contact (sau poate apăsăm butonul la o mașină electrică din secolul XXI), am verificat deja roțile, uleiul și apa, motorul pornește și începem explorarea. Avem o hartă (navigația prin satelit ar fi mult prea restrictivă, poate vrem să rătăcim un pic), dar destinația finală este un mister. Toate călătoriile au destinații secrete, de care poate călătorul nu este conștient. Am descoperit acest lucru în activitatea mea clinică de-a lungul multor ani. Am luat multe notițe. Cum prinde formă o carte? Viețile noastre merg înapoi, ca un film derulat, către începuturi? În timp

ce noi credem că mergem înainte, călătoriile noastre individuale ne poartă în cealaltă direcție, spre înapoi? Am început să scriu această carte gândindu-mă la propria bunică (vezi imaginea de la început), și acea experiență m-a dus apoi mai departe, către experiența de acum și către experiențele multor alți oameni pe care i-am contactat. Un atlas al emoțiilor poate fi foarte util și toți colaboratorii mei mi-au furnizat pagini pentru acest atlas.

Bunicii sunt părinții tatălui sau ai mamei unei persoane — paterni sau materni. Fiecare organism viu cu reproducere sexuată are din punct de vedere genetic maximum patru bunici, opt străbunici, șaisprezece stră-străbunici genetici, treizeci și doi de stră-stră-străbunici. ADN-ul nostru ne poartă înainte, mereu înainte. Să calculăm. În istoria umanității moderne, acum aproximativ 70 000 de ani, a crescut numărul ființelor umane care au trăit să ajungă bunici. Nu știm cu siguranță ce a impulsionat această creștere a duratei de viață — probabil e legată de îmbunătățirea tehnologiei medicale și a standardelor de viață — dar în linii mari se crede că o consecință esențială a faptului că trei generații trăiau în același timp este păstrarea informațiilor care altfel s-ar pierde. Mai multe despre asta imediat.

Bunicii sunt rude de gradul doi ale nepoților, așa cum am spus, și împărtășesc o suprapunere genetică de 25 de procente. Ce oferă bunicii? În cazurile în care părinții nu vor sau nu pot să ofere îngrijirea potrivită pentru copiii lor (de exemplu, dificultăți financiare, probleme în căsnicie, boli sau moarte), bunicii preiau adesea rolul de persoane primare de îngrijire. Chiar și când nu e vorba de cazul acesta, și mai ales în culturile

tradiționale (vezi Capitolul 3), bunicii au deseori un rol direct și clar legat de creșterea, îngrijirea și educarea copiilor.

Analizând așteptările „normale” din partea unei bunici, care are o conexiune genetică cu nepoții ei, pe primul loc se află altruismul. Cea mai tipică trăsătură a bunicilor eficienți este considerată a fi orientarea lor altruistă către viață. Altruism, un cuvânt interesant, dar poate puțină ar fi utilă aici o explorare. Este derivat din latinescul „alter” (însemnând altul) și cuvântul francez „autrui” (însemnând al altei persoane). Deci este definit ca devotament generos față de nevoile altora. Este chiar opusul egoismului sau al egocentrismului. Dar există și o altă perspectivă: există vreo acțiune altruistă lipsită de Eu și de sentiment de sine? Nu toți ne simțim bine în privința noastră când facem lucruri pentru alții? Bănuiesc că răspunsul este întotdeauna da...

Orice bunică are dorința de a fi o bunică bună și vrea ca această dorință să se îndeplinească. Dorințele se află în miezul poveștilor. E aproape neauzit ca realizarea dorințelor și a obiectivelor să urmeze un anumit tipar. Totuși, dorințele și obiectivele adevărate înăuntru ne împlinesc, ne îmbogățesc viața în toate modurile. Pe de altă parte, dorințele și obiectivele neautentice vin din afară — jucăm cum ne cântă altcineva, pot avea efecte periculoase, chiar distructive, și nu duc la propria dezvoltare. Ne putem gândi la industria publicității și la rețelele sociale. Ca orice superputere, dorințele pot fi folosite pentru „bine” sau pentru „rău”. Aceste dorințe duc la rupturi narrative și poate avea loc o bătălie permanentă în privința poveștii pe care o urmăm. Dorința sugerează lipsă? Dacă vreau acest lucru, dar nu îl pot avea, ți se

poate da voie să îl ai tu? „Îți voi impune fantezia *mea*“. O mentalitate este pur și simplu o colecție de credințe care ne modelează obiceiurile și acțiunile: gândurile devin credințe, credințele devin „cum trebuie să fie lucrurile“. Ar putea fi considerat „normal“. Dar al cui normal?

Dacă acceptăm, așa cum o fac mulți oameni acum, că „a fi mamă“ este poate o scenă pictată dincolo de care realitatea este mult mai variată (și poate mai interesantă), această explorare a rolului bunicii ne va ajuta pe toți să ne eliberăm de prejudecăți, să ne schimbăm sau să ne reducem așteptările și să trăim mai degrabă viața pe care o avem decât cea la care suntem făcuți să ne așteptăm? Îmi aduc aminte că acum mulți ani o mamă mi-a spus foarte sincer: „A, da, e bebelușul din reclame și e bebelușul tău, care poate fi foarte diferit“. A reușit să accepte că fanteziile ei fuseseră doar niște fantezii și că realitatea pe care o trăia era oarecum în contradicție cu ele. Dacă avem această aspirație de a fi ca alți oameni într-un iureș de dorință mimetică — vreau să fiu exact ca ea deoarece ea pare că „are totul“ — putem tolera și accepta diferența mai degrabă decât să simțim că „nu am reușit“ să ajungem la vreo normă? Așa cum a spus unul dintre corespondenții mei anonimi: „Sunt întotdeauna uimit de oamenii care nu și-i aduc deloc aminte pe buncii lor. În cazul meu, ei sunt cei care m-au ajutat să devin eu, sunt parte din identitatea mea la fel de mult ca mâinile și picioarele“. E un punct de vedere, buncii văzuți aproape ca părți anatomice, dar suntem capabili să analizăm lucrurile îndeaproape în cazuri individuale mai degrabă decât să vedem tipare mai mari ca fiind repetate în vieți mici și apoi văzute ca, am putea spune, ceva evident, atât în

această carte, cât și într-un sens mai larg? Așa cum am subliniat, fiecare „caz“ va avea propriul set de reguli și o mică schimbare poate modifica tiparul.

Deci care este teoria general acceptată de lumea albă, occidentală despre a fi o bunică suficient de bună? Cum ar trebui să jucăm rolul? Ar trebui să fim un personaj mai degrabă decât o caricatură? Regula numărul unu pare să te oferi să fii bonă. Dacă nu poți fiindcă anumite dizabilități te împiedică să îți asumi această sarcină, ai deja o bilă neagră. Bineînțeles, dacă lucrezi și nu ai timp, primești o altă bilă neagră. Ar trebui să te oferi să ajuți prin casă și niciodată, dar absolut niciodată, să nu vorbești despre cum bebelușul seamănă cu familia din partea ta dacă nu ți se cere în mod specific să comentezi. Nu vorbi despre cum bebelușul te iubește și spune-i mamei că face o treabă grozavă. (Îmi aduc aminte de un observator care s-a supărat când mătușa copilului a încercat să-l convingă pe acesta să-i spună „mama“ când mama nu era în cameră. Era o luptă ascunsă pentru posesie și era desigur derutant pentru copil.) Când ești la cumpărături, sună și întreabă dacă mama copilului are nevoie de ceva. Nu arăta nimănui fotografiile pe care poate le primești cu nepotul tău. Of, asta chiar *este* dificil!

Toți ajungem la rolul de bunic cu așteptări diferite, cu povești diferite, adesea preluate de la propriii bunici (vezi Capitolul 7). Unii bunici vor să fie implicați în toate aspectele vieților nepoților. Postează pe rețelele sociale ecografiile micilor suflete care încolțesc. Așa cum arată acest poem al unuia dintre colaboratorii mei, unii bunici sunt prezenți la fiecare stadiu al dezvoltării interne:

Bună bună
Ești acolo știu
În fiecare zi o văd pe mama ta crescând
Mai grea
Mai frumoasă și lentă.

Adânc, adânc
Tu dormi
Și te întinzi și înoți
În tainice ape calde
Unde visele arhetipale apar
Și plutesc înaintea ochilor tăi nenăscuți
Și se formează picioare și degete.

Pentru tine acolo
Atât de aproape, atât de departe
Morții nu sunt mai îndepărtați
Decât viii.
Ești o parte din ei
Și din noi.

Păr roșcat poate
Ochi gri?
Un nas cârn?
Tendința de a chicoti?
Degetele de la picioare ale bunicului?

Ești un amestec și un mister
Unic, nou-nouț și străvechi.
Aștepți cu răbdare și înțelepciune
Aștepți și crești
Știu că ești acolo
Bună bună.